

Переклад конверсивів у газетному тексті

Актуальність роботи зумовлена недостатнім дослідженням конверсії в англійській мові, та тим, що конверсія є дуже продуктивним засобом словотвору. Поява нової лексичної одиниці у мовленні пояснюється перш за все прагматичними потребами комунікантів. Феномен конверсії періодично досліджувався вченими в різних аспектах. Неодноразово вчені намагалися уніфікувати критерії визначення конверсії, її напрямки, однак, єдиної точки зору лінгвістів стосовно феномену конверсії досі не існує. Все ще точиться дискусія навколо питань щодо меж конверсії та принципів її класифікації в морфологічних та лексичних дослідженнях. Особливий інтерес, на нашу думку, викликає функціонування конверсивів у сучасних англійських газетних текстах.

Конверсія є одним із головних джерел поповнення мовної лексики і для неї майже не існує формально-морфологічних обмежень. Багато дослідників пропонувало терміни функціональна зміна, нульова деривація, кореневе творення, проте термін конверсія видався найбільш вдалим. Конверсія притаманна багатьом мовам, але в англійській мові вона має особливо широке розповсюдження. Важливою причиною цього можна вважати ту особливість англійської мови, що вона майже не має морфологічних показників частин мови. Останні або не розрізняються зовсім, або можуть розрізнятися по словотвірним афіксам. Ця обставина не могла не спричинити широкого розповсюдження конверсії, за моделями якої відбувається творення нових лексичних одиниць, що поповнюють словарний запас мови. Суть конверсії полягає в утворенні із слова, що належить до однієї частини мови, нового слова, що належить до іншої частини мови, без зовнішньої словотвірної його перебудови [1: 83].

Говорячи про конверсію як про перехід частин мови, ми часто стикаємося з певними труднощами: по-перше, яку частину мови слід вважати вихідною (особливо якщо це службові слова); а по-друге, взаємоперехід частин мови як процес сам по собі є відірваним від реальності, оскільки одна частина мови переходить в іншу не в ізольованому вигляді, а лише у реченні (висловлюванні). О. Мешков вважає, що здебільшого «фактичний напрям продуктивності взагалі неможливо визначити, адже словники, укладені за історичними принципами, фіксують лише дані писемних джерел, а усна словотворчість залишається поза їхніми межами» [2: 123]. Однак, при дослідженні значення конверсивів вивчення словникових дефініцій допомагає експліцитному вираженню словотвірних відношень між твірним і похідним словами. Г. Кеннон стверджує, що конверсія доволі продуктивна, хоча її внесок становить лише 4% нових зареєстрованих одиниць. [3: 411].

Причини конверсії доволі різноманітні, серед них можна виділити економію мовлення; негайність, невідкладність, підвищений ступінь емоційності. Основною семантичною особливістю конвертованих одиниць є зміщення їх первинних та вторинних категоріальних значень, що і створює ефект конверсії. Зсув у категоріальній приналежності слова спричинює зсув у тому, що знаходиться при цьому в центрі уваги. Іншою особливістю цього способу словотворення є надзвичайна яскравість сприйняття того чи іншого явища чи процесу, яке виражається в англійській мові одним конверсивом.

В науковій літературі існують основні правила визначення напрямку конверсії: семантика вихідної основи ширша за семантику похідного слова: *to fall* → *a fall*; у вихідного члена пари ширше словотвірне гніздо: *a father* – *fatherhood, fatherless, fatherly* – *to father* (to adopt^c or to originate^c); контекст (хоча кожному слову притаманне щось своє специфічне навіть поза контекстом) – отже слово має основну та оказіональну функції.

Характерною ознакою конверсії є те, що їй підвладні, головне, широковживані слова з простою морфологічною структурою. Конверсія – переважаний тип дієслівного словотвору. Нові дієслова утворюються часто від іменників. Утворення іменника від прикметника – процес набагато складніший, ніж конвертування прикметника від іменника. Це пов'язано з суттєвими змінами семантичної структури прикметника: значення якості нелегко перетворити на значення предмета. Існують певні морфологічні перешкоди, через які відповідне слово не може конвертуватися. Так, раніше майже не конвертувалися складні іменники – до конверсії не спонукала сама складність структури слова [5: 208]. В історії конверсії прослідковується чітка тенденція до експансії – через продуктивність цього способу словотворення вона охопила не тільки часто вживані дієслова для творення віддієслівних імен або, навпаки, багато часто вживаних імен для позначення дій названого об'єкту тощо, конверсія послідовно поширювалася і поширюється надалі на нові пласти вихідних одиниць, наприклад, аббревіатури або цілі вихідні фрази.

Під час конверсії спостерігається значна гнучкість і різноманітність семантичних зв'язків, аніж, наприклад, під час афіксації, адже семантика похідної частини мови не обмежується значенням словотвірною афіксу, а формується під впливом сумісності, яка надає новій лексичній одиниці великі семантичні можливості, наприклад:

“*His [New York Governor Paterson] fine how-do-you-do started Monday. Then came Tuesday.*”

З наведеного прикладу стає зрозумілим, що зміст конвертованого словосполучення не може перекладатися дослівно. Отже, необхідно мати на увазі що конвертований вираз *fine how-do-you-do* використовується на позначення неприємної ситуації.

Наявність великої кількості конверсивів у газетних текстах пояснюється особливостями їх змістової та формальної структури, а саме: компресією, підвищеною інформативністю, подвійною референцією, які сприяють реалізації специфічних рис мови газети як функціонального стилю. Особливо поширеними є конверсиви у заголовках газет. Вони використовуються задля економії засобів вираження інформації і репрезентують повне підрядне речення, яке можна знайти у тексті статті. Словотвірні та семантичні особливості функціонування конверсивів у газетних текстах надають авторам можливість використовувати їх для реалізації своїх комунікативних намірів. Одним із головних завдань автора є забезпечення адекватності та гостроти сприйняття газетної інформації. Досягнення адекватності та швидкості сприйняття інформації читачами визначає стандартизацію мовних засобів у газеті, яка часто знаходить своє відображення у формі конвертованих слів. [4: 76].

Окрім найбільш поширених типів конверсії (V-N, N-V, N-Adj, etc) набувають все більшого поширення конверсиви-словосполучення. Вони використовуються у газетних статтях з метою здійснення впливу на адресата, привертання його уваги, створення сенсації (особливо у заголовках). Таким конверсивам притаманний високий ступінь лексикалізації значення. Лексикалізація і, як її наслідок, недостатній ступінь прозорості семантики призводять до того, що значення новоутворених слів не зовсім зрозумілі читачеві. Загадковість газетних заголовків націлена на збудження інтересу з боку читачів, а через те, що значення вихідних одиниць стають ясними та зрозумілими тільки у контексті, зростає зацікавленість читачів до всього змісту статті.

Як ми зазначали вище, переклад конверсивів значною мірою залежить від контексту. Значення конвертованого слова, як правило, вужче за значення слова-основи. Виявлено, що англійські дієслівні конверсиви у більшості випадків перекладаються дієсловом. Найбільш точним способом передачі українською мовою дієслівних конверсивів є транспозиція, що дозволяє зберегти експресивність і образність оригіналу. Іменникові конверсиви перекладаються переважно іменниками. Щодо перекладу конверсивів-словосполучень, варто зазначити, що для їх передачі під час перекладу застосовуються різні трансформації, провідними з яких є заміна частин мови, контекстуальна заміна, а також описовий переклад. Розглянемо кілька прикладів:

A sceptic's solution – a breakaway currency

Рішення скептика – сепаратистська валюта

Як бачимо, у заголовку статті міститься конверсив-фразове дієслово, що вжитий у мові оригіналу в якості прикметника. У цільовій мові конверсив також перекладений прикметником. Фразове дієслово *to break away* має такі значення – розірвати, відділитися. Утворений від нього конверсив, вжитий у функції прикметника, підкреслює гостроту проблеми, має підвищений ступінь експресивності. На наш погляд, такий переклад є вдалим, адже він цілком передає зміст конверсиву.

China's on-off American romance

Мінливий роман Китаю зі США

Конверсив-словосполучення, наведений у прикладі, перекладений за допомогою зміни частини мови. У цільовій мові конвертована лексична одиниця передається прикметником, що є цілком виправданим. Таке словосполучення у газетному заголовку має підвищений ступінь експресивності, що безперечно привертає увагу читачів.

Розглянемо та проаналізуємо ще декілька прикладів:

Kiev's Crackup

Київський тарарам

У статті під таким заголовком йдеться про нестабільне економічне становище в Україні. Конвертована лексична одиниця, що виступає у функції іменника, була утворена від фразового дієслова *to crack up*, що має такі значення, як «руйнуватися», «зламатися». У цільовій мові конверсив також виступає іменником. На нашу думку, варіант перекладу був підібраний вдало, адже він передає семантику цієї лексичної одиниці, але разом з тим і має ступінь загадковості, що значно підвищує інтерес з боку читачів.

Blunt warning about greens under the bed

Попередження Бланта щодо зелених під ліжком

Як бачимо з наведеного прикладу, відбулася конверсія типу Adj – N. Ця лексична одиниця відтворена перекладачем за допомогою прикметника, що виступає у реченні у функції додатка. Значення такого конверсиву цілком зрозуміле читачеві, а також має високий ступінь експресивності.

Розглянемо ще декілька прикладів:

False hopes and phoney democracy

Фальшиві надії і фіктивна демократія

У наведеному прикладі відбулася конверсія типу N – Adj. Англійське слово *phoney* має такі значення – «брехун», «підробка», у функції прикметника цей конверсив набуває значення «хибний». Перекладач передав цей конверсив у якості прикметника і при цьому зберіг семантику вихідної лексичної одиниці.

Downturn, start up

Спад – час для стартапу

У наведеному прикладі відбулася конверсія фразового дієслова в іменник. Конверсив перекладений на українську мову іменником. Вибір такого еквіваленту є вдалим, адже повністю передає семантику лексичної одиниці. Для цього заголовку характерною також є компресія.

Отже, можна зробити висновок, що для конверсивів в газетних текстах характерними є високий ступінь компресії, емоційності (навіть сенсаційності), експресивності та деякий ступінь загадковості, що збільшує зацікавленість читачів у змісті газетних статей. Переклад конвертованих лексичних одиниць становить важливу проблему у перекладознавстві та потребує детального вивчення задля віднайдення шляхів подолання труднощів у процесі перекладу.

Література

1. Апресян Ю.Д. Избранные труды. – Т.1. Лексическая семантика: 2-е изд., испр. и доп. – М.: Школа «Языки русской культуры», изд.-кая фирма «Восточная литература» РАН, 1995.– 472 с. **2.** Мешков О.Д. Словообразование современного английского языка / О.Д. Мешков. – М.: Наука, 1976. – 245 с. **3.** Cannon G. Functional shift in English / Garland Cannon //Linguistics. Volume 23, Issue 3. – 432 p. **4.** Кубрякова Е.С. Деривация, транспозиция, конверсия / О.С. Кубрякова // Вопросы языкознания. – 1974. - № 5. – 245 с. **5.** Жлуктенко Ю.А. Конверсия в современном английском языке как морфолого-синтаксический способ словообразования / Ю.О. Жлуктенко // Вопросы языкознания, 1998. – № 5. – 327 с.